

บทที่ ๓

เกณฑ์ตัดสินจริยธรรม

เกณฑ์ตัดสินจริยธรรม (ethical decision making) คือ มาตรการหรือหลักเกณฑ์ที่ตัดสินการกระทำว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ สิ่งใดถูก สิ่งใดผิด ปัญหาเกี่ยวกับเกณฑ์ตัดสินจริยธรรมเป็นปัญหาที่สำคัญ กล่าวคือ เมื่อบุคคลอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจเลือกการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง จะใช้หลักเกณฑ์อะไรในการตัดสินใจว่าควรทำอย่างนั้นหรือควรทำอย่างนี้ เกณฑ์ตัดสินจริยธรรม หรือเรียกอีกอย่างว่า “การตัดสินใจเชิงจริยธรรม” สามารถพิจารณาได้ตามเกณฑ์ทางสังคม และเกณฑ์ทางจริยศาสตร์ ดังนี้

เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมทางสังคม เป็นการใช้ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และกฎเกณฑ์หรือกฎหมายในแต่ละสังคมหรือแต่ละท้องถิ่นเป็น มาตรการตัดสินจริยธรรมของบุคคล อย่างไรก็ตามไม่ควรนำเกณฑ์ของสังคมหนึ่ง ไปตัดสินการกระทำของบุคคลในอีกสังคมหนึ่ง และเกณฑ์ตัดสินจริยธรรมทางสังคมอาจมีการปรับเปลี่ยนไปตามสังคมและยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป

เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมทางด้านจริยศาสตร์ นักจริยศาสตร์มีความเห็นว่า เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมทางสังคม ไม่อาจนำมาตัดสินการกระทำได้ทุกเรื่อง และ บางเรื่องอาจมีความขัดแย้งกัน เช่น การเล่นเกมพนัน ถ้ายึดตามเกณฑ์ศาสนา ถือว่าเป็นสิ่งผิด แต่ถ้าการพนันนั้นได้รับอนุญาตให้เล่นได้ตามกฎหมาย ผู้เล่นเกมพนันก็ไม่มี ความผิด ดังนั้นการตัดสินการกระทำทางจริยธรรม นอกจากมี การใช้เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมทางสังคมแล้ว ควรมีการนำเกณฑ์ตัดสินเชิงคุณค่า

และเกณฑ์ตัดสินโดยใช้ทฤษฎีจริยศาสตร์ เป็นแนวทางในการตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑) **เกณฑ์ตัดสินเชิงคุณค่า (value judgment)** หมายถึง การให้คุณค่าแก่สิ่งที่ตัดสินตามความคิด ตามเหตุผลของแต่ละบุคคล ดังนั้นการตัดสินใจเลือกปฏิบัติโดยการให้คุณค่าต่อสิ่งใด ย่อมมีผลต่อวิถีการดำเนินชีวิต พฤติกรรม รวมทั้งจริยธรรมของบุคคล

คุณค่า (value) หมายถึง คุณสมบัติที่ได้จากการประเมินแง่ใดแง่หนึ่งของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือความดีที่มีอยู่ประจำในสิ่งนั้น ๆ เช่น ความงาม ความไพเราะ เป็นคุณค่าทางศิลปะ ความดี ความถูกต้อง เป็นคุณค่าทางจริยธรรม ความมีประโยชน์เป็นคุณค่าทางเศรษฐกิจ ปัจเจกบุคคลไม่ได้เกิดมาพร้อมกับคุณค่า แต่มีการสร้างจากการได้ข้อมูลจากสิ่งแวดล้อม ครอบครัวและวัฒนธรรม และในชีวิตประจำวันบุคคลต้องตัดสินใจเลือกสิ่งต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นวัตถุ ตัวบุคคล วิชาชีพ การกระทำแนวความคิดในการตัดสินใจเลือกดังกล่าวเกิดขึ้นจากการประเมินหรือการให้คุณค่าแก่สิ่งต่าง ๆ ตามความรู้สึก ตามเหตุผล ตามความคิดของบุคคลแต่ละคน เช่น เลือกเรียนพยาบาลเพราะต้องการช่วยเหลือคนเจ็บป่วย ชอบดอกกุหลาบเพราะสีสวยและมีกลิ่นหอม

ประเภทของคุณค่า

สิวลี ศิริไล (๒๕๕๖) จำแนกคุณค่าเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. **คุณค่านอกตัว (extrinsic value)** เป็นการให้คุณค่าแก่สิ่งที่อยู่ภายนอกสิ่งต่าง ๆ กล่าวคือ ถ้าต้องการสิ่งใดมิใช่เพราะคุณค่าของสิ่งนั้นเอง แต่เป็นเพราะสิ่งนั้นเป็นเครื่องมือหรือวิธีการที่จะทำให้ได้มาซึ่งสิ่งอื่น เช่น เงิน เพราะเงินสามารถนำไปซื้อสิ่งของที่ต้องการได้ เราต้องการอาหารเพื่อส่งเสริมสุขภาพของร่างกายให้แข็งแรง ต้องการยาเพื่อบำบัดโรค ต้องการศึกษาเล่าเรียนเพื่อให้ความรู้และเพื่อการดำรงชีวิตให้เจริญก้าวหน้า

๒. **คุณค่าในตัว (intrinsic value)** เป็นการให้คุณค่าแก่สิ่งหนึ่งสิ่งใดแบบคุณค่าในตัว หมายความว่า เราต้องการสิ่งนั้นเพราะคุณค่าของสิ่งนั้นเอง

ไม่ใช่เพราะสิ่งนั้นเป็นเครื่องมือที่จะให้ได้มาซึ่งสิ่งอื่น เช่น การเลือกคู่ครองเพราะเห็นคุณค่า คุณงามความดีของบุคคลนั้น ไม่ได้เลือกเพราะหน้าตาดี ฐานะทางสังคมดี หรือฐานะร่ำรวย การมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในตัวเอง การมีความสุขทางจิตใจเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในตัวเอง หรือการฝากเงินไว้ในธนาคารเฉย ๆ เพื่อความสุขใจก็มองได้ว่าเป็นการให้คุณค่าเงินแบบคุณค่าในตัวโดยไม่นำไปใช้ประโยชน์อื่น ๆ

ในบางครั้งการให้คุณค่าแก่สิ่งเดียวกันอาจให้คุณค่าได้ทั้ง ๒ ประเภท เช่น การเลือกเรียนวิชาชีพพยาบาลเพราะเป็นวิชาชีพที่มีความสง่างามของเครื่องแบบ หางานง่าย มีรายได้สูง เป็นวิชาชีพที่คนยกย่อง สิ่งเหล่านี้เป็นการให้คุณค่าภายนอกของวิชาชีพพยาบาล แต่ถ้าเรียนพยาบาลเพราะเป็นวิชาชีพที่ช่วยเหลือคนเจ็บป่วยให้พ้นจากความทุกข์ทรมาน เป็นวิชาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ถือว่าเป็นการให้คุณค่าภายในแก่วิชาชีพพยาบาล

ฟรายและวิทซ์ (Fry & Veatch, 2000) จำแนกคุณค่าเป็น ๓ ประเภทคือ

๑. คุณค่าส่วนบุคคล (personal value) เป็นคุณค่าที่บุคคลให้ความสำคัญต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งมีแตกต่างกันในแต่ละบุคคล ขึ้นอยู่กับความเชื่อ ทศนคติ การศึกษา ประสบการณ์ การอบรมสั่งสอนในครอบครัว ฯลฯ เช่น การให้คุณค่าของแต่ละบุคคลในเรื่องความสะอาด ความมีระเบียบเรียบร้อย ความรับผิดชอบ ดังนั้นการยอมรับและการให้ความสำคัญในคุณค่าของความเชื่อส่วนบุคคลของผู้ป่วยแต่ละคนเป็นสิ่งสำคัญที่พยาบาลควรนำมาเป็นเกณฑ์การตัดสินใจเชิงจริยธรรมในการปฏิบัติงาน

๒. คุณค่าทางวัฒนธรรม (cultural value) เป็นคุณค่าของกลุ่มบุคคลในท้องถิ่นต่าง ๆ ที่มีความเชื่อทางศาสนา ประเพณี วัฒนธรรมที่แตกต่างกันในแต่ละสังคม ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลที่อยู่ในสังคมนั้น ดังนั้นการตัดสินใจเชิงจริยธรรม จึงต้องคำนึงถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของบุคคลด้วย เช่น การให้

ความสำคัญในเรื่องชีวิต สุขภาพ ความเจ็บป่วย การนับถือศาสนา ความสำคัญ
หลังความตาย

๓. คุณค่าทางวิชาชีพ (professional value) เป็นสิ่งที่บุคคลในวิชาชีพ
ให้คุณค่าต่อการปฏิบัติงานในวิชาชีพของตน เช่น วิชาชีพพยาบาลมีความเชื่อ
และให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติงานในเรื่องความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบใน
หน้าที่ การให้การพยาบาลอย่างมีคุณภาพมาตรฐาน การเคารพในความเป็นบุคคล
ของผู้ป่วย การรักษาความลับของผู้ป่วย ดังนั้นการตัดสินใจทางจริยธรรมใน
การปฏิบัติการพยาบาลควรใช้เกณฑ์เรื่องคุณค่าในวิชาชีพพยาบาลร่วมด้วย
จึงจะช่วยให้มีแนวทางในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมที่เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์

อรัญญา เชาวลิต และคณะ (๒๕๔๕); Berman et al., (2008) จำแนก
คุณค่าเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. คุณค่าส่วนบุคคล (personal value) โดยปกติบุคคลได้รับคุณค่าจาก
สังคมหรือกลุ่มย่อยในสังคม แต่บุคคลจะรับเอาบางคุณค่าเป็นคุณค่าภายในของตน
คุณค่าส่วนบุคคลอาจเป็นคุณค่าที่ไม่เกี่ยวกับจริยธรรม (nonmoral value) แต่เป็น
คุณค่าที่เกี่ยวข้องกับความชอบส่วนบุคคล ความเชื่อ หรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับรสนิยม
นอกจากนี้คุณค่าส่วนบุคคลอาจเป็นคุณค่าทางจริยธรรม และเป็นปัจจัยสำคัญที่มี
อิทธิพลต่อการตัดสินใจเชิงจริยธรรม

๒. คุณค่าแห่งวิชาชีพ (professional value) เป็นพื้นฐานการปฏิบัติการ
พยาบาล และให้แนวทางสำหรับพยาบาลในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ป่วย เพื่อร่วมงาน
และสาธารณชน มีนักการศึกษาแนะนำผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพว่า ผู้ประกอบ
วิชาชีพควรมีค่านิยมที่เป็นกลาง (values neutral) และไม่ตัดสินใจค่านิยมตามบทบาท
ของตนเอง ดังนั้นพยาบาลจึงมีพันธะสัญญาในการดูแลผู้ป่วย แม้ว่าพยาบาล
และผู้ป่วยจะมีค่านิยมที่ไม่เหมือนกันก็ตาม กล่าวคือ พยาบาลต้องไม่ตัดสินใจว่า
ค่านิยมของตนเองถูกต้อง และค่านิยมของผู้ป่วยไม่ถูกต้อง (Taylor et al., 2011)
ค่านิยมของวิชาชีพ ได้รับการหล่อหลอมจากจรรยาบรรณ ประสบการณ์การพยาบาล
ครู และเพื่อน (Berman et al., 2008)

การถ่ายทอดคุณค่า (value transmission) (Taylor et al., 2011) คุณค่าเกิดจากประสบการณ์ชีวิตของแต่ละคน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากครอบครัว เพื่อน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การศึกษา และปัจจัยอื่น ๆ ดังนั้นคุณค่าของบุคคลจึงเปลี่ยนแปลงได้ตามวัยและสถานการณ์ การถ่ายทอดคุณค่าสู่บุคคลสามารถส่งผ่านได้ทางต่อไปนี้

๑. **ตัวแบบ (modeling)** เด็กเรียนรู้การให้คุณค่าแก่สิ่งใดสิ่งหนึ่ง สูงหรือต่ำ โดยการสังเกตจากพ่อแม่ กลุ่มเพื่อน และบุคคลที่มีความสำคัญ ดังนั้นการถ่ายทอดคุณค่าผ่านทางตัวแบบ อาจเป็นคุณค่าที่สังคมยอมรับหรือไม่ยอมรับก็ได้

๒. **การหล่อหลอมจริยธรรม (moralizing)** เด็กจะได้รับการถ่ายทอดค่านิยมที่เป็นเรื่องของจริยธรรมจากการสอนของพ่อแม่หรือจากสถาบัน เช่น วัด โบสถ์ โรงเรียน

๓. **การให้เด็ก ๆ ได้สำรวจคุณค่าด้วยตนเอง แล้วพัฒนาระบบคุณค่าขึ้นมา (laissez faire)** เป็นวิธีที่ไม่มีแนวทางที่ชัดเจน และอาจนำไปสู่ความสับสนและความขัดแย้งได้

๔. **การให้รางวัลและการทำโทษ (rewarding and punishing)** เด็ก ๆ ได้รับรางวัลเมื่อแสดงคุณค่าที่สอดคล้องกับพ่อแม่ และถูกทำโทษเมื่อแสดงคุณค่าที่ไม่เป็นที่ยอมรับ

๕. **การให้เด็กได้ทำในสิ่งที่ตัวเองรับผิดชอบ (responsible choice)** โดยการสนับสนุนให้เด็กได้ค้นหาคุณค่าจากการแข่งขันกับผลลัพธ์ที่ตามมา การสนับสนุนและให้คำแนะนำจะช่วยให้เด็กได้พัฒนาคุณค่าส่วนบุคคล

กระบวนการของการให้คุณค่า (Taylor et al., 2011) มีขั้นตอนดังนี้

๑. **การเลือกคุณค่า (choosing)** คนจะเลือกคุณค่าหลังจากได้พิจารณาอย่างรอบคอบถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากทางเลือกแต่ละทางเลือก การเลือกคุณค่าของแต่ละคนอาจแตกต่างกัน แต่การตัดสินใจเลือกคุณค่ามีพื้นฐานมาจากความรู้ ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ ศาสนา วัฒนธรรม

๒. การยอมรับคุณค่า (prizing/ treasuring) เป็นการยอมรับคุณค่าของสิ่งทีเลือก ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับความภาคภูมิใจ ความสุข และการได้รับการยืนยันจากสังคมว่าสิ่งทีเลือกนั้นมีคุณค่าจริง

๓. การปฏิบัติตามคุณค่า (acting) ในที่สุดเมื่อคนให้คุณค่ากับสิ่งนั้นแล้วก็จะแสดงออกตามคุณค่าทีเลือกอย่างสม่ำเสมอ

การให้คุณค่าต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ย่อมมีผลต่อรูปแบบการปฏิบัติตนตัวอย่างเช่น เลือกเรียนพยาบาลเพราะเป็นอาชีพทีช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ยามเจ็บป่วย แสดงว่าให้คุณค่ากับการช่วยเหลือ ดังนั้นเมื่อเป็นพยาบาลจะมีความสุขและพึงพอใจทีได้ช่วยเหลือผู้ป่วย แสดงถึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่ทีสอดคล้องกับคุณค่าทีตนให้ไว้ ทำนองเดียวกันพยาบาลอาจมีความรู้สึกคับข้องใจในการปฏิบัติหน้าที่เมื่อสภาพความเป็นจริงไม่สอดคล้องกับคุณค่าทีให้ไว้ เช่น อาชีพพยาบาลเป็นอาชีพทีมีความอิสระและมีความเป็นตัวเอง ในความเป็นจริงพยาบาลไม่มีอิสระทีจะไม่ขึ้นเวรเพื่อปฏิบัติหน้าที่และยังต้องปฏิบัติงานภายใต้กฎระเบียบของหน่วยงานและตามคำสั่งของแพทย์

๒) เกณฑ์ตัดสินโดยใช้ทฤษฎีจริยศาสตร์ (moral theories/ theories of ethics) โดยทั่วไปทฤษฎีจริยศาสตร์ทุกทฤษฎีมีเป้าหมายหลักเพื่อช่วยให้การตัดสินใจมีประสิทธิภาพ โดยแต่ละทฤษฎีจะให้แนวทางในการแก้ไขปัญหาทีชัดเจน สามารถนำไปใช้ประเมินความถูกต้องหรือความไม่ถูกต้องทางจริยธรรมและใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ทีมีผลกระทบต่อการตัดสินใจเชิงจริยธรรม โดยทั่วไปการตัดสินใจเลือกการกระทำทีถูกต้อง เหมาะสม มักใช้ศาสนา กฎหมาย ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคมเป็นมาตรการการตัดสินใจ ทฤษฎีจริยศาสตร์มีจำนวนมากทีนำมาใช้เป็นแนวทางการตัดสินใจเชิงจริยธรรม แต่ทฤษฎีจริยศาสตร์ทีสำคัญสำหรับวิชาชีพการพยาบาลมี ๒ ทฤษฎี คือ ทฤษฎีหน้าที่นิยม และ ทฤษฎีประโยชน์นิยม

(๒.๑) ทฤษฎีหน้าที่นิยม (principle - based theory or duty - based ethics) เป็นทฤษฎีในกลุ่ม nonconsequential / deontological theories หมายความว่า การกระทำถูกหรือผิดไม่ได้ขึ้นกับผลลัพธ์ของการกระทำ แต่การกระทำที่ถูกคือการกระทำที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของกฎทำตามหน้าที่หรือตามพันธะสัญญา (duties or obligations) (Taylor et al., 2011; Fry & Johnstone, 2002) นักปรัชญาที่เป็นผู้ริเริ่มทฤษฎีนี้คือ อิมมานูเอล ค้านท์ (Immanuel Kant) จึงเรียกทฤษฎีจริยศาสตร์นี้ว่า ทฤษฎีของค้านท์ (Kant's theory of ethics) เป็นทฤษฎีที่อาจกล่าวว่าเป็นทฤษฎีหน้าที่นิยมที่เน้นการกระทำ และเชื่อว่าการกระทำที่ถูกต้อง คือการกระทำที่เกิดจากเจตนาดี เป็นการกระทำตามกฎ ตามหน้าที่ที่พึงกระทำ โดยไม่ใช้ผลของการกระทำมาตัดสินความถูกต้องของการกระทำ เป็นการกระทำที่ตั้งอยู่บนเหตุผล เป็นการทำตามกฎ โดยไม่คำนึงถึงความรู้สึก ทฤษฎีนี้เน้นหลักการอยู่เหนือผลประโยชน์ (ลิวลี คิริโล, ๒๕๕๖) แม้ว่าสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร บุคคลก็ต้องทำตามกฎ นักทฤษฎีนี้จะให้คุณค่ากับกฎเกณฑ์ นโยบายและมาตรฐานของการปฏิบัติ รวมถึงหลักจริยธรรมเกี่ยวกับการเคารพความเป็นอิสระ การบอกความจริง การปกปิดความลับ การรักษาสัญญา ความยุติธรรม และการไม่ทำอันตราย

ทฤษฎีหน้าที่นิยมของค้านท์ อธิบายหลักจริยธรรม ๒ ข้อ คือ

๑. ความสามารถทำให้เป็นสากล (universalizability) หลักจริยธรรมข้อนี้เสนอว่า การกระทำที่ดี คือการกระทำที่เกิดจากเจตนาดี และเจตนาที่ดี คือการทำตามหน้าที่

การกระทำที่เกิดจากความปรารถนาดี (goodwill) หมายถึง การกระทำที่เกิดจากความตั้งใจดี ความมุ่งสู่ความดีงามและความถูกต้อง เป็นการกระทำที่เกิดจากสำนึกแห่งหน้าที่ หรืออาจกล่าวได้ว่าการกระทำที่ถูกหรือการกระทำดี คือการทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ เป็นการกระทำที่สามารถคาดหวังให้ทุกคนที่อยู่ในสภาพการณ์เดียวกันปฏิบัติพร้อมกันได้ โดยไม่เกิดความขัดแย้ง ซึ่งหมายความว่า การกระทำนั้นมีความสามารถทำให้เป็นสากลได้ ค้านท์ เห็นว่าการกระทำตาม

เจตนาดีนั้นเป็นคุณธรรมและเป็นสากลที่ไม่ต้องการการพิสูจน์ ใช้ได้ทุกแห่งในโลก
 มนุษย์เลือกที่จะกระทำดี กระทำถูกต้องด้วยเหตุผลก็คือสิ่งนั้นถูกต้อง มิใช่กระทำ
 ความดีเพราะถูกบังคับ (freewill) หรือทำความดีเพราะหวังผลตอบแทน
 คำนึงเห็นว่ามนุษย์ทุกคนมีสติปัญญาที่จะเลือกทำดีหรือทำชั่วได้ ในกรณีนี้ต่อมามี
 ผู้แย้งว่าแท้ที่จริงมนุษย์ไม่ได้มีความสามารถที่จะเลือกเสมอไป เพราะว่าการกระทำ
 บางครั้งถูกกำหนดด้วยปัจจัยทางพันธุกรรมและสภาพแวดล้อม

๒. คุณค่าของมนุษย์ มนุษย์มีคุณค่าสูงสุด หลักจริยธรรมข้อนี้เสนอว่า
 จงปฏิบัติต่อมนุษยชาติในฐานะเป้าหมายทั้งในกรณีของตนเองและผู้อื่น และ
 อย่าปฏิบัติต่อมนุษย์เพียงในฐานะวิธีการ หมายความว่าอย่าใช้มนุษย์เป็นเครื่องมือ
 เพื่อเป้าหมายอื่น

เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมตามทฤษฎีหน้าที่นิยมของคานท์ ใช้หลักจริยธรรม
 ๒ ข้อดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่า การกระทำที่ถูกต้องคือ การกระทำนั้น มีความ
 สามารถทำให้เป็นสากลได้และการกระทำนั้นเป็นการปฏิบัติต่อมนุษยชาติในฐานะ
 ที่เป็นเป้าหมายในตัวเองทั้งในกรณีของตนเองและผู้อื่น และหลักจริยธรรม ๒ ข้อนี้
 มีส่วนอย่างมากต่อการพัฒนาจริยธรรมวิชาชีพ โดยคานท์กล่าวว่า “มนุษย์ต้อง
 ปฏิบัติต่อมนุษย์ด้วยความเท่าเทียม โดยให้เกียรติและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
 ไม่อาจใช้มนุษย์ด้วยกันเป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อื่น”

สิวลี ศิริไล (๒๕๕๖) สรุปสาระสำคัญของทฤษฎีหน้าที่นิยมของคานท์
 ไว้ดังนี้

- ๑) ค่าทางจริยธรรมมีจริง เป็นอิสระ ตายตัว ไม่เปลี่ยนแปลง
- ๒) เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมมีเกณฑ์เดียว
- ๓) เจตนาเป็นเครื่องตัดสินการกระทำ
- ๔) หลักการอยู่เหนือผลประโยชน์
- ๕) มนุษย์มีค่าเหนือสิ่งอื่นใดในจักรวาล

ตัวอย่างการพยาบาลตามทฤษฎีหน้าที่นิยม เช่น

- พยาบาลเช็ดตัวผู้ป่วยทุกครั้งที่มีผู้ป่วยมีไข้

- พยาบาลฉีดยาให้ผู้ป่วยโดยยึดหลัก 7R ประกอบด้วย ผู้รับยาถูกคน (right client) ชนิดของยาที่จะให้ถูกต้อง (right drug) ขนาดของยาที่จะให้ถูกต้อง (right dose) วิธีการให้ยาถูกต้อง (right route) ให้ยาถูกต้องตามเวลา (right time) เมื่อผู้ป่วยปฏิเสธการรับยาต้องมีการบันทึกและรายงานแพทย์อย่างถูกต้อง (right to refuse) และมีการบันทึกเวลาและชื่อของผู้ให้ยาอย่างถูกต้องตรงตามความเป็นจริงในเอกสารที่กำหนด (right documentation)

- พยาบาลช่วยฟื้นคืนชีพผู้ป่วยที่หยุดหายใจและหัวใจหยุดเต้น

- พยาบาลแนะนำการเปลี่ยนรูกทางออกของอุจจาระจากการผ่าตัดเอาลำไส้ใหญ่เปิดออกทางหน้าท้อง (colostomy) แก่ผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่ก่อนกลับบ้าน

(๒.๒) ทฤษฎีประโยชน์นิยม (utilitarianism) เป็นทฤษฎีที่เน้นผลของการกระทำ (consequence-based / teleological theories) ผู้ริเริ่มทฤษฎีนี้คือ เจเรมี เบนทัม (Jeremy Bentham, 1748-1832) ผู้สนับสนุนแนวคิดนี้และเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป คือ จอห์น สจวร์ต มิลล์ (John Stuart Mill, 1806-1873) ทฤษฎีประโยชน์นิยมหรือทฤษฎีของจอห์น สจวร์ต มิลล์ ใช้หลักแห่งอรรถประโยชน์หรือประโยชน์ที่ต้องการ (utility) โดยดูที่ผลของการกระทำในการตัดสินใจ การกระทำนั้นถูกหรือผิด มองว่าการกระทำที่ดีและถูกต้อง คือการกระทำที่ทำให้เกิดความสุขหรือประโยชน์มากที่สุดและเกิดผลเสียน้อยที่สุดกับคนจำนวนมากที่สุด (Berman et al., 2008) โดยมิลล์มีความเชื่อว่าผู้รับผิดชอบในสังคมจะต้องส่งเสริมให้ทุกคนมุ่งหาประโยชน์ต่อส่วนรวม แล้วประโยชน์ส่วนตนจะตามมาเอง และสังคมจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ทฤษฎีประโยชน์นิยมเชื่อว่าผลลัพธ์ที่เกิดจากการกระทำมีความสำคัญกว่าเจตนาหรือแรงจูงใจที่ก่อให้เกิดการกระทำนั้น ทฤษฎีนี้เน้นว่าผลประโยชน์ย่อมอยู่เหนือหลักการ (ลิวลี คิริโล, ๒๕๕๖)

ลักษณะสำคัญของทฤษฎีประโยชน์นิยม ๓ ประการ (ซัสซัย คุ่มทวีพร, ๒๕๔๘) คือ

๑. พิจารณาผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำ การกระทำที่ถูกต้อง คือการกระทำที่มีแนวโน้มไปเพิ่มความสุขปริมาณมากที่สุดให้กับคนที่เกี่ยวข้องจำนวนมากที่สุด เรียกการกระทำนี้ตามหลักมหัสข

๒. พิจารณาแบบองค์รวม หมายความว่า บุคคลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำนั้น ๆ จะถูกนำมาพิจารณา และสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับองค์รวมนี้จะถูกนำเสนอให้เอาไปปฏิบัติ ทฤษฎีนี้เน้นความเสมอภาค กล่าวคือคนทุกคนมีค่าเท่ากับหนึ่งและไม่มีใครมีค่ามากกว่าหนึ่ง คนทุกคนมีสิทธิในความสุขเท่า ๆ กัน

๓. พิจารณาความรู้สึกทางกายสัมผัส ให้ความหมายของความสุขว่าเป็นความยินดีหรือความพอใจที่เกิดจากการได้รับประโยชน์ที่ต้องการ

ลิวลี คิริโล (๒๕๕๖) ได้สรุปเกณฑ์การตัดสินใจเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีประโยชน์นิยม ดังนี้

๑) คุณค่าทางจริยธรรมเป็นสิ่งที่บุคคลกำหนดขึ้น จึงเป็นสิ่งที่ขึ้นกับสภาพแวดล้อม กาลเวลา และสามารถเปลี่ยนแปลงได้

๒) เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมมีได้หลายเกณฑ์

๓) ผลประโยชน์ย่อมอยู่เหนือหลักการ

๔) ผลของการกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่คนจำนวนมากเป็นเกณฑ์ในการตัดสินการกระทำของมนุษย์

ตัวอย่างการพยาบาลตามทฤษฎีประโยชน์นิยม เช่น

- ญาติไม่บอกผู้ป่วยว่าเป็นมะเร็งเพื่อให้ผู้ป่วยสบายใจ
- ผู้ป่วยทำแท้งเพราะบุตรในท้องพิการ เพื่อไม่ให้เป็นการระของครอบครัว

เมื่อเด็กเกิดมา

- แพทย์ไม่ใส่เครื่องช่วยหายใจผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายที่ทำหนังสือแสดงเจตนาไม่ประสงค์ใช้เครื่องช่วยหายใจเพราะไม่ต้องการทุกข์ทรมาน

- พยาบาลให้ญาติเฝ้าและดูแลผู้ป่วยมะเร็งตับระยะสุดท้ายอย่างใกล้ชิด

จะเห็นว่าทฤษฎีจริยศาสตร์ทั้ง ๒ ทฤษฎี มีความแตกต่างกัน ทฤษฎีหน้าที่นิยมของค่านิยมที่มีลักษณะที่ค่อนข้างตายตัว มีกฎเกณฑ์มากมาย ไม่มีความยืดหยุ่น ในขณะที่ทฤษฎีประโยชน์นิยมของมิลล์มุ่งประโยชน์ส่วนรวมจนดูเหมือนไม่สนใจคนส่วนน้อย ซึ่งในความเป็นจริงของการปฏิบัติการพยาบาลต้องใช้หลักการของทั้ง ๒ ทฤษฎีมาผสมผสานให้เหมาะสมกับแต่ละสถานการณ์ การนำทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งไปใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลค่อนข้างยาก นอกจากนี้หลักการพื้นฐานอื่นก็มีความจำเป็นและสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจให้การพยาบาลได้

สรุป เกณฑ์ตัดสินจริยธรรม เป็นกระบวนการใช้เหตุผลทางจริยธรรมที่นำเอาขั้นตอนในการวิเคราะห์คุณค่าและความเชื่อของบุคคลที่เกี่ยวข้องในสถานการณ์ และแนวคิดทางจริยธรรม มาใช้เป็นเกณฑ์ในการแก้ไขประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมในการปฏิบัติงาน และใช้เป็นมาตรการที่จะบอกว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควรกระทำ สิ่งใดถูกและสิ่งใดผิด หลักเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาว่าการกระทำต่าง ๆ ถูกหรือผิด สิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ แต่เดิมมักใช้ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี เป็นเครื่องตัดสิน